

*Creation
Before
Genesis*

Ndi mmụọ ojọọ

Cecil N. Wright

Ndị mmụọ ojọọ

Ọmụmụ ihe a banyere ndị mmụọ ojọọ ga-agụnye njikọ ha na itinye aka na isiokwu ndị ọzọ dị ka ofufe ndị ọgọ mmụọ, nkwenkwe na omume gụnyere igụ kpakpando, na ofufe ndị nna ochie, mgbaasị na necromancy, ikọ amụma, ilọ ụwa anwansi, ntugharị nke mkpụrụ obi, na ụdị echiche ụgha niile, wdg.

N'agbanyeghị ihe ọmụma dị ukwu n'isiokwu ahụ, Bible enyeghị azịza ndị bụ isi ma ọ bụ nke bụ ezie na ọ forọ nke nta ka ọ buru ajụjụ nile a pụrụ ijụ ma ọ bụ nke a pụrụ ijụ. Ma ọ ga-abụ nzube anyị ikpuchi ọtụtụ ihe dị ka anyị nwere ike ime n'akụkụ Akwụkwọ Nsọ ndị na-esọ eme ka a ghọta ha.

N'ime Akwụkwọ Nsọ, okwu ahụ bụ "mmụọ," ma ọ bughị mkpụrụ obi ka e ji mee ihe maka ndị na-abughị nke mmadụ nakwa ihe dị iche iche nke mmadụ, ma ndị ọma ma ndị ojọọ, dị ka CHINEKE, MMỤỌ NSỌ NA KRAIST, ndị mmụọ ozi na ndị mmụọ ojọọ. Eziokwu na-akpali mmasị bụ na nkwenye n'ime ụwa ndị mmụọ (ma ndị dị mma ma ndị ojọọ) akwawo ọdibendị ọ bụla a maara n'ụwa nile ọ bughị nanị n'ala ndị dị na Bible, kamakwa n'omenala ndị Semitic, ndị Ijpt, Grik, na ndị Rom bụ ndị a ma ama n'ala ndị ahụ.

Okwu bekee bu "mon" bu okwu anglicized nke okwu Grik daimon ma di na agba ohuru anyi na n'ime LXX (nsugharị Grik nke Agba Ochie nke ihe dika 250 BC).

Septuagint (LXX) na-ekwu maka ndị na-enupụ isi "na-esure ihe nsure ọkụ n'elu ebe ichụàjà nke brik n'aguputaghị onye ọ bụla ma ọbughị ihe ndị a machibidoro iwu ofufe; dika Beal na chi ndị ọgọ mmụọ ndị ọzọ.

Nkwenye a ma ama n'ụwa ndị Gris ma ọ bụ ndị Gris tupu oge Agba Ọhụrụ bụ "Mmụọ nke ndị mmadụ na-aghọ ndị mmụọ ojọọ mgbe e kewapụrụ ha n'anụ ahụ nke ụwa." (A. Campbell, Popular Lectures and Addresses, p.380, 381, 386.) Ọ bụ echiche a na-ahụkarị n'ụwa ndị Gris (na ụwa ndị ọgọ mmụọ n'ozuzu) na ndị mmụọ ojọọ na-aputakarị n'ebe dị iche iche, n'oge ọ bụla o kwere omume, karịsja ndị anụ ọhịa na-adighị ahụkebe, na-egosiputakwa n'ọtụtụ ihe ojọọ dị iche iche. Ihe omume na-abụkarị ihe omimi ruo mgbe a ghọtara dị ka ọrụ mmụọ ojọọ. A kwenyere na ụfọdụ ndị mmụọ ojọọ dị mma, na-achọ naanị àjà kwesiri ha, ndị ọzọ na-emegide ma na-emerụ ahụ - ọbuna na-eme ihe ike, na a ghaghị iji ụzọ dị egwu merie. Inwe mmụọ ojọọ, bụ nke na-akpata ọrịa, aghowokwa akụkụ nke nkwenkwe ọtụtụ ndị. Otú ahụ ka omume nke igbalị ichụpụ ma ọ bụ ichụpụ ha nwere site na anwansi.

Omume rụrụ arụ

Ụwa ndị ọgọ mmụọ n'ozuzu ha nwere echiche yiri nkwenkwe ndị Gris na-ewu ewu n'ihe banyere mmụọ. Echiche ahụ gụnyere ike ndị na-agbado n'etiti chi dị elu na mmadụ, gụnyere mmụọ nke ndị nwurụ anwụ, dị ka ndị mmụọ ozi nọchiri anya n'Agba Ochie dị ka ha na-eme n'etiti Jehova na mmadụ. Ma ihe odide agba ochie machiri ndị Chineke inakwere nkwenkwe na omume nke ndị na-ekpere arụsị, dika agba ọhụrụ mere ma mechaa.

Ma Agba ochie na Agba Oḥurū katoro dī ka ihe arū dī iche iche omume na nkwenye nke ndī ogo mmuo dī ka ndī a:

- (1) omume nke isi n'oku gafere nwa ha nwoke ma o bu nwa ha nwanyi
- (2) onye na-agba afa,
- (3) onye na-eme ihe ike (ihe egwu),
- (4) onye na-agba afa,
- (5) onye afa,
- (6) onye amara,
- (7) onye ndumodu mmuo maara nke oma,
- (8) okachamara,
- (9) onye necromancer.
- (10) ikwu okwu,
- (11) anwansi,
- (12) amosu (okachamara, yana amosu)
- (13) igu kpakpando,
- (14) ndi na-amu amuma kwa onwa,
- (15) exorcism,
- (16) nkwenkwe ugha,
- (17) arusi (na okwu ezinulo),
- (18) impsture (ihe kpatara nke a ga-akowa ma emechaa).

Putara ufodu omume ndi a

1. Nyefee nwa nwoke ma o bu nwa nwanyi gaa na oku ka ofufe:

Nke a bu udi ichu umuka n'aja, bu nke a na-emekari n'ala Kenan na gburugburu ya, na omume ruru aru.

Ikwu: Ihe a na-eme taa nke na-esikwopu afu o tunyere omume e ji umuka achu aja n'ofufe arusi?

2. Ikpere arusi

N'uzo nkiti, ikpere arusi bu ife arusi ma o bu ihe oiyi ofufe di ka chi; n'uzo ihe aty, nrapara gabigara okè n'ebe ma o bu na-asopuru ihe o bu la, n'echiche nke a na-ekwu na "anyaukwu" bu ikpere arusi (Ndi Kolozi 3:5). Okwu bekee anyi bu "arusi" sitere na Greek eidolon, ihe ahuru, ihe oiyi ma o bu ihe yiri ya - na-anochi anya udi ihe, ma o bu nke di adi ma o bu nke e cheputara echeputa. N'ikwu ya n'uzo ozo, o na-anochi anya onye na-abughu ihe di ka eziokwu di. Ma, n'uche ndi ogo mmuo,

n'ichuoro arusi aja ha "na-achuru ndi mmuo ojo aja, o bughikwa Chineke: ma achoghi m ka unu na ndi mmuo ojo [Ndi Kraist] na-enwe mmekorita." (1 Ndi Korint 10:20)

N'inye Izrel Okwu ahụ na Sainai, Jehova kwuru; "I ga-enwe chi ozo ma e wezuga m. Emela onwe gi ihe oyiyi a piri api, ma o bu ihe oyiyi nke ihe o bu nke di n'eluigwe n'elu, ma o bu nke di n'ụwa n'okpuru, ma o bu nke di na mmiri n'okpuru ụwa: akporola onwe gi isiala nye ha, fekwa ha ofufe, n'ihina na Mu onwe m Jehova bu Chineke gi bu Chineke ekworo." (Opu 20:4-5) Di ka Ndi Rom 1:18-32 si kwuo, okpukpe na mbu bu nani otu Chineke (ofufe nke otu ezi Chineke), o bughichitutu chi (ikwere notutu chi) o bughikwa ikpere arusi (ofufe ihe oyiyi). O dighi ndeko o bu banyere otu chi ma o bu ikpere arusi tupu iju mmiri ahụ. Ma o ga-adi ka o bughichitutu ogbo ka e mesiri, ndi a aghola "nna nna unu ha biri n'oge ochie n'ofe Osimiri [Euphrates], obuna Tira, nna Abraham, na nna Nehoa; ha wee fee chi ozo di iche iche. (Joshua 24:2)

3. nkwenkwe ụgha

Nkwenye na-adabere na mmetuta nke egwu na-enweghi isi, nkwenye n'usoro okpukperechi na-ewere (nke ndi ozo kari ndi kwere ekwe) di ka enweghi nkwado ezi uche di na ya, mgbaasi ma o bu nkwenye na mgbaasi, otumokpo na ihe iriba ama. (si na Funk & Wagnalls New Practical Dictionary of the English Language)

Omenala anyi, obuna n'etiti Ndi Kraist, enweghi kpamkpam nke nkwenkwe ụgha oge ochie. Otu nkwenkwe ụgha ndi e nwere n'oge ochie bu na ekwensu puru ibata mmadu n'oge a na-eche nche mgbe o na-asu uze, ma na a puru igbochi nke a ma o buru na onye o bu na ya rioro Chineke aririo ozugbo; omumaatu, "Chineke gozie gi" mgbe mmadu na-asu uze nke gunyere nkwenye ha na ike anwansi na amosu. N'ime ihe ndi ozo yiri ya bu nkwenye na 13 bu onogwu na-adighi mma, nkwenye na anya ojo, na imebi enyo na-akpata chi oma, na, n'aka nke ozo, na akpoko ukwu inyinya, ukwu oke bekee, ma o bu osisi klova anọ na-eweta chi oma. Nke kacha ewu ewu na nke a na-ewere nke oma n'oge anyi bu idabere na horoscope e biputara maka ntuziaka nke ihe omume mmadu na-eme kwa ubochi, dabere na nkwenye na kpakpando (nke a kwere n'oge ochie di ka ndi mmuo ojo, chi na chi nwanyi) na-emetuta mba na ndi mmadu n'otu n'otu nakwa na ndi na-agu kpakpando nwere ike site na ha buru amuma ihe omume nke ndu mmadu. (Lee n'okpuru okwu ahụ bu "Astrology").

4. Igba afa

Nke a bu usoro umu mmadu si agbali, ma o bu na-ekwuputa, inweta ozi sitere n'ike di iche iche nke chi di iche iche, site n'iji uzọ di iche iche anu ahụ eme ihe. (Guo Ezikiel 21:21). O di iche na amuma sitere n'ike mmuo nsọ n'ezie. N'ime Testament Oheru (Oru 16:16), a na-anochi anya nwa agboghọ na-eje ozi di ka "nwere mmuo nke igba afa" - n'uzo nkiti, "mmuo nke python, aha nke agwo akuko ifo nke Apollo gburu. (Harper's Analytical Greek Lexicon)

5. Na-eme ka obi di juu

Onye na-azọrọ na ya nwere nghọta kariji nke mmadu ma nwee ike ikpughe ihe nzuzo na ibu amuma ihe omume, onye ohu uzọ, onye na-agba afa, ndi mmuo ojoo nwere (nke chi na-ekpere arusi ma o bu chi nwanyi na-anochi anya ya) ka ha na-ezisa ozi onu ha. (Vine, Expository Dictionary). A naghị eji ya eme ihe na agba ochie ma o bu nke oheru nke ndi amuma Chineke.

6. August

Amuma nke ihe omume site n'okwa ma o bu nhusianya, n'ihia ya, amuma ndi dabeere n'igbafẹ nnunu, nri nke ruru aru, phenomena na mbara igwe, di ka meteor ma o bu eklips; na amuma dabere n'ihe o bula - di ka nwamba ojii, nro abali, ubochi enweghi ihu oma ma o bu onuogu na nbibi nke enyo.

7. Itule mmuo amaara ama

A na-elekarị nke a anya di ka ndumodu, ma o bu nzoro na a ga-eji mmuo nke mmadu na-akpakorita ma nwee ike ikpoku maka ozi, ndumodu, ma o bu enyemaka, di ka o P† gggggggg nwa agboghọ na-agba afa nke Oru 16:16-18 .

8. Okachamara

Okachamara bu ntughari asusu nke okwu Hibru yiddeoni, onye maara, ma o bu psychic. O di mma imara na Aisaia n'isi 8:19 na-ekwu maka ha "mkpo ahụ na ntamu ahụ" – ikekwe na-ezo aka n'igbanwe olu ha ka o di ka olu ndi nwuru anwu (cf. 29:4). A na-ewere okachamara di ka nwoke ebe enwere mmuo maara nke oma ka a na-ekwukari maka nwanyi.

Ikwu: Okachamara na amoosu abughi otu okwu mgborogwu. Okwu ahụ bu "amoosu nke Endor" na-ezo aka na nwanyi nwere "mmuo maara nke oma." (1 Samuel 28:7-9)

9. Necromancy

Omume ma o bu ime ka a na-akpo mmuo ndi nwuru anwu na iju ha ajuju. Okwu Hibru darash, putara iju ndi nwuru anwu ase. Nke ahụ bu ihe Sol mere site n'aka nwanyi Endor di ka onye na-aju ase (1 Samuel 28:819) - o nwere "mmuo maara nke oma" - ma o dikarị ala na-eme ka a ga-asị na o nwere, na Chineke n'ezie na-eme ka ihe iga nke oma n'otu oge a, ma omume o na-emebu o bu njakiri. Na, site na Diuteronomi 18:11, o di ka ihe ezi uche di na ya bu na "ndi ndumodu ndi mmuo maara nke oma" na

"ndi dibia afa" na-egosi n'otu aka ahụ icho, ma o bu mee ka a ga-asị na ha na-achọ, okwu onu sitere na mmuo nke ndi nwuru anwu. Oheru

International Version na-asughari mgbe nile "okara" na "mmuo mmuo." 10. Amuma kwa onwa

Akwaputara igba afa site n'ihe ngosi nke onwa oheru. (Aisaja 47:13)

11. Igu kpakpando

Udi igba afa nke a na-akwaputa site n'ichoputa na ikowa nke oma onodu nke eluigwe nke zodiac - kpakpando, mbara ala, anyanwu, na onwa, nke ndi ogo mmuo na-efe ofufe di ka chi - dabere na

nkwenye na ha na-emetuta ihe omume umu mmadu na-ekpebi usoro ihe omume site na mmeghari ha na ebe o bu na ebe ndi ikwu n'oge ufodu.

12. Ime Anwansi

Nke a bu mbu umu mmadu na-agba iji manye ma o bu ma o dighi ihe ozu ikpata chi, site n'iji ihe anu ahụ mee ihe, ime ihe ha choro ka o mee - ma o di mma (Ocha Ime Anwansi) ma o bu na-arja orja (Black Magic) - okwu ndi di na akara aka na-adighi eme na Akwukwo Nso. Ebumnuche nke "White Magic" na-abukari iji gbochie ma o bu chebe ya na "Anwansi ojii." 13. Anwansi

Udi magus (onye mgbaasi) a na-adikari ka o bu ima mma anwansi ma o bu njide spepe nke a nwara site n'ikpo oku ma o bu usoro okwu a na-abu ma o bu na-agu mana o na-ewepu ihe omume.

14. Mara mma

Na-ama mmanwere nnukwu ihe o putara di ka igba afa ma nwee ike igunye ndi na-agba agwo.

15. Amoosu

Mmadu ga-eche na nke a metutara omume ma o bu ikike a si na ha bu ndi amoosu (ndi inyom) ma o bu ndi dibia afa (ndi nwoke), karisa maka nzube ojoo, bu ndi e mere iji anwansi ojii, igba afa, igba afa, okpukpe Setan, na mgbaasi ndi ozu (ihe omimi na ndi e weere na ha di ike). Mana nke a abughi eziokwu kpamkpam. Amoosu na igba afa bu otu ihe.

16. afa afa

Okwu nche anwu, na-anabata ma igba afa na anwansi, mana o na-abukari maka icho odjmma onwe onye na ebumnuche aghughu, ma o buru na ebughi n'obi meruo ndi ozu ahu; nkwuputa eji ikike enwetara site n'enyemaka ma o bu njikwa nke mmuo, okachasi maka igba afa; kamakwa, maka anwansi ojii, amoosu.

17. Enweghi echiche

Imposter ma o bu charlatans sitere na okwu Grik goetes na-egosi onye na-akwa akwa ma o bu onye na-eti mkpu, a na-ejikwa ya onye na-agba afa ma o bu onye dibia afa bu onye na-ekwu okwu n'udi mkpu ma o bu ikwa akwa. O nwere ike na-ekwu maka ndi ozizi ugha bu ndi na-eme anwansi (lee Oru 19:19) n'ih na otutu ndi na-eme "igba anwansi" na-achikota akwukwo ha onu ma kpo ha oku n'Efesos, bu ebe Timoti no. O nwere ike ibu na ihe ka otutu n'ime ihe ndi a na-akpo ime mgbaasi bu ndi aghughu. 18. Exorcism

Nke a bu omume (nke a na-eme ma o buru na o bughu ihe di adi) ichupu mmuo ojoo site na mmadu ma o bu ebe ma o bu ihe ndi a na-eche na ha no, site n'ikpo oku na iru oru nke ufodu mgbaasi ma o bu anwansi - megidere emume ndi ahu na-achio ikwalite ma o bu ikpata enyemaka nke uwa mmuo. O jighi Jizos na ndi na-eso uzu ya chupu ndi mmuo ojoo—Jizos ji "okwu" chupu ha (Matiu 8:16). Okwu ahu bu "onye nchupu" (Gr. Exorkistes) putara na Baijul nani n'Oru 19:13, bu ebe e ji ya mee ihe banyere ndi nwara ichupu ndi mmuo ojoo site n'iji aha Jizos bu onye Pol onyeozu kwusara ozi oma, ma o yikwara ka Pol ji mee ihe n'uzu na-akpari ndi okachamara n'ichupu ndi mmuo ojoo.

Idi adi nke Ndi Mmụọ Ojọọ: Ezigbo Ka O Bu Akuko ifo?

Nkwenye zuru ebe nile n'Eziokwu

Nkwenye na ndi mmụọ ojọọ na ohere nke inwe mmụọ ojọọ dabere na mbụ na nkwenye n'ime ụwa mmụọ - nke nwere ike na-aga azụ na mmalite nke mmadụ, ma buru eluigwe na ala ruo n'oge nke Kraịst, ma e wezuga n'etiti ndi Sadiusii. Ha bu otu ndi Juu na-agonahụ eziokwu nke ndi mmụọ ozi, ndi mmụọ, ma o bu mbilite n'ọnwu (Oru 23:8), bu ndi Jizos gbaghaara ekweghi ekwe ha.

Nkwenye n'ime ndi mmụọ ojọọ na inwe mmụọ ojọọ nọgidere na-enwe onodu di mkpa na ndu Ndi Kraịst ruo ogwugwu nke nari afọ nke 18. Kemgbe ahụ ikwere na ndi mmụọ ejirila nwayọọ nwayọọ na-ebelata na mba ndi mepere emepe n'ihi mmụba na-arịwanye elu nke ihu ihe onwunwe n'anya di oke egwu, na nkwenye ndi mmụọ ojọọ (mmụọ) na-aghọwanye ndi a na-ewere di ka nkwenkwe ugha. Obuna ufodu ndi na-azoro na ha kweere na Bible, nakwa ndi na-enwe obi abuo, echewo na o dighi mgbe ndi mmụọ ojọọ di adi nakwa na nkwenkwe na ha nakwa na e nwere ndi mmụọ ojọọ bu nkwenkwe ugha n'ezie. N'aka nke ozo, n'oge na-adighegi anya (malite n'oge na-adighegi anya na 1970s) enweela mmasi na nkwaputa na-ezo aka n'akuku di iche iche nke mgbaasi, obuna na gburugburu okaike. Na a udi sub-omenala "Satanism" zulitere ya joro njo isi.

Otu echiche n'etiti ndi na-azoro na ha kwere ekwe bu na akuku Akwukwo Nso dum gbasara ndi mmụọ ojọọ bu akuko ifo, na ihe atụ nke ihe ojọọ juru n'ụwa; kwa, na akuko ndekota nke ichupu ndi mmụọ ojọọ site n'aka Onyenwe anyi na ndi ozi ya bu ihe atụ nke mmeri ha meriri ihe ojọọ site n'ozizi na ndu ha. Ma akuko di larji, di mfe, nke prosaic nke ihe omume di ka a ga-asị na o bu eziokwu, na-eme ka nkwaputa ha ghara ibu ihe atụ ma o bu ihe atụ, kama ugha, ma o buru na o bughị eziokwu. Kraịst kwuru otu oge ihe bu ilu nke metutara ndi mmụọ na-adighegi ocha (Matiu 12:43-45; Luk 11:20-26). N'agbanyeghi nke ahụ, o bughị ihe nnochianya nke ihe ojọọ juru n'ụwa ma o bu ike o nwere n'ebe o no, kama o gosiputara n'uzo doro anya onodu ajo ogbo ahụ na-akawanye njo.

Echiche ozo bu na Kraịst na ndi na-ezisa ozi oma ya kwuru okwu banyere ndi mmụọ ojọọ na ihe onwunwe mmụọ nani n'ebe ndi Juu kweere n'ozuzu ha, n'enweghi nkwuwa okwu o bu bala banyere eziokwu ya ma o bu ugha ya, n'uche na "ndi mmụọ ojọọ" no na-ata ahuhu nani n'okpuru orja anu ahụ ma o bu nke uche puru iche (Smith's).

Akwukwo okowa okwu Bible, Vol.1,

p.585). Ma a na-eji asusu nnabata eme ihe nke oma naani maka ihe ndi na-enweghi mmasi na mgbe o na-egosighi echiche ugha. Na akuko ihe mere eme nke Akwukwo Nso na-enye echiche ugha ma o buru na ndi mmụọ ojọọ abughị eziokwu - nke na-esiri ike ibu okwu nke enweghi mmasi, na nkwenye na ndi mmụọ ojọọ bu isi iyi nke otutu nkwenkwe ugha na omume ruru aru.

Ozokwa, o bu ezie na a na-anochi anya orja anu ahụ ma o bu nke uche di ka ndi na-esokari inwe mmụọ ojọọ ma o bu na-esi na ya puta, Jisos mere ka ha di iche n'etiti ha: "N'aha m ka ha ga-achupu ndi mmụọ ojọọ; ... ha ga-ebikwasị ndi orja aka, ha ga-agbakekwa." (Mak 16:17-18) "O wee chiri mmadụ iri na abuo echichi, ka ha wee nwee ike igwo orja, na ichupu ndi mmụọ ojọọ" (Mak 3:14-15). Nke a ekweghị n'asusu nnabata. Ihe na-esonu bu ihe ama na-egosi na o kariri orja.

1. Jemes 2:14:

I kwere na Chineke bu otù; j na-eme nke oma: ndi mmụọ ojọọ kwekwara, ha na-amakwa jijiji.” A pughị ikwu na “orja” na-ekweta ma na-ama jijiji.

2. Matiu 8:28-32:

"Mgbe o [Jizos] batara n'ime obodo ndi Gadara, e wee zute ya abụọ ndi mmụọ ojọọ ji, ndi na-esi n'ili pụta, di egwu nke ukwu, nke mere na o dighi onye nwere ike igafe n'uzo ahụ. Ma igwè ezì di n'ebe di anya n'ebe ha nọ nāta nri. (Mk. 5:1-17; Luk 8:26-33)

Orja anaghị ekwu okwu, enweghị ogugụ isi, enweghị mmasị na oghichọ, enweghikwa ike imekpa ha ahụ.

3. Oru 16:16-21

"O wee ruo na ka anyi na-aga n'ebe ekpere [na ma o bu di nso na Filipai], na otu nwa agboghọ nwere mmụọ igba afa [Gr. a spirit, Python] zutere anyi, onye wetara ndi nwe ya otutu uru site n'igba afa. Onye ahụ na-eso Pol na anyi tie mkpu, si, 'Ndi a bu ndi ohu nke Chineke Kasị Elu, ndi na-ekwusara unu uzọ nzoputa. Ma nke a ka o mere otutu ubochi, ebe Pol tughariri, si: "Ana m enye gi iwu n'aha Jizos Kraist ka i si n'ime ya puta.

4. Oru 19:11-20

Luk dekoro ihe mere n'ikpeazu n'Efesos, si: "Chineke wee ruo oru ebube puru iche site n'aka Pol: nke mere na e bupuru ndi orja n'ahu ya akwa mgbochi ma o bu akwa mgbokwasi, orja ndi ahụ wee si n'ebe ha nọ puo, ndi mmụọ ojọọ wee puta. Umu-ndikom asa nke otu onye-Ju, bu onye-isi-nchu-àjà, ndi mere nka, mo ojo ahu we za, si ha, Jisus ka m'mara, ma unu onwe-unu bu ndi? Efeso, egwu wee dakwasị ha niile, e wee nyekwa aha Onyenwe anyi Jizos otuto.

Ikwu: O bughị nani na e ji "ndi mmụọ ojọọ" di iche na "orja," ma ihe ndi mmụọ ojọọ kwuru ma mee asaa n'ime umu Sceva site n'aka ndi mmụọ ojọọ apughị ikwu na o bu orja.

N'ihia ya, ndi mmụọ ojọọ nwere ihe omuma ufodu banyere Chineke (Jemes 2:14), banyere Jisos (Mak 1:21-28; 3:11-12; Matiu 8:28-32; Oru 19:11-20), na banyere ndiozi ya (Oru 16:16-21; 19:11-10)— n'ebe ahukwa ka ha si nweta ihe ahụ Jizos na ndiozi ya nwere. mmụọ mmụọ ojọọ (ma o bughị mgbe niile na-ekwurita eziokwu, di ka akuku ndi ozọ na-egosi):

(a) "ndi mmụọ na-eduhie eduhie na ozizi ndi mmụọ ojọọ." (1 Timoti 4:1-5)

(a) Ndi mmụọ na-abughị nke Chineke na "Mmụọ nke Chineke" - "mmụọ nke njehie" megide "Mmụọ nke eziokwu" - "ndi amuma ugha" na ndi amuma ugha. (1 Jon 3:24-5:6)

(c) onyinye ime mmụọ nke "ighota mmụọ" bu nke di mkpa na mgbakọ di iche iche nke ndi senti, o doro anya na o ga-eche nche megide ndi nduhie (1 Ndi Korint 12:10; 14:29); na, taa, ihe o bu e mere ka o buru mmụọ nso Chineke bu ugha. (Guo 1 Ndi Korint 13:8-13; Ndi Efesos 4:7-16)

Ndi dibia afa na ndi dibia afa na-enwekarị ike iduhie site n'udi ufodu - ma o bu site n'ike Setan ma o bu site n'igbara aka - mana ha eruchaghị ihe e mere site n'ike Chineke (lee Sajmon, Oru Ndiozi).

8:9-13; Elimas, Orụ 13:4-12; ụmụ Skeva (Orụ 19:11-20); Jannes na Jambres (2 Timoti 3:8-9; Orụpụ 7:8-13, 20-25; 8:1, 16-19); na ndị nke ogige Nebukadneza (Daniel 2, na 4) na Belshaza (Daniel 5).

Mmalite na ebe obibi nke ndị mmụọ ọjọọ

Amaghị ebe ndị mmụọ ọjọọ si malite site na akwụkwọ nsọ ma ewezuga na e kere ha. O yiri ka a na-akpọ ebe obibi ha "abis" (ma ọ bụ "miri"). Na Luk 8:31, site n'aka ndị mmụọ ọjọọ ndị rịrọ Jizos ka ọ ghara inye ha iwu ka ha 'ba n'ime abis. Na, na Ndị Rom 10: 6-7 , a gwara anyị ka anyị ghara ịsị n'ime obi anyị "Ònye ga-arigo n'ime abis? (ya bụ ime ka Kraịst si na ndị nwurụ anwụ bilie)". N'ebe a, a na-eji okwu ahụ mee ihe dị ka otu okwu nke Hedis, ebe mmụọ nke ma ndị ezi omume na ndị ajọ omume nwurụ n'etiti ọnwụ na mbilite n'ọnwụ.

Site na Orụ 2: 27-31, anyị na-amụta na n'ọnwụ, mkpụrụ obi Kraịst nọ na "Hades" (ụfọdụ Akwụkwọ Nsọ asugharịwo ya dị ka "hell"), ma a hapughị ya ebe ahụ, n'ihi na e mere ka o si na ndị nwurụ anwụ bilie (vs.22-33). Ọ bụkwa ebe ahụ ka "ogaranya" ahụ bụ ajọ omume nọ mgbe ọ nwusiri, dị ka Jizos kọrọ n'akụkọ banyere ya

Ọgaranya na Lazaros; ma e nwere "oke ogbugba" n'etiti ya na ndị ezi omume (Luk 16:19–31). O yikariri ka ọ nọ na Hedis dị ka nke a chụdara ndị mmụọ ozi ahụ mehiere n'ime ya wee 'dobere ya ikpe' - ya bụ, Tataros - n'asụsụ Bekee a na-asugharịkarị "hel" (2 Pita 2:4; cf. Jud 6) -ma ọ dị iche na Gehenna, ọdọ ọkụ na ebe ntaramahụhụ ebighị ebi.

Okwu Grik maka "abis" ma ọ bụ "olulu na-enweghị ala" bụ abussos, omimi na-enweghị atụ. A na-arụkwa ya n'orụ na Mkpughe:

- 1) Mkpughe 9:1-11, bụ nke e meghere abyss n'ime ya ka ọ hapụ anwụrụ ọkụ na-eme ka ikuku gbaa ọchịchiri na ihe otiti ọnwụ ise nke igurube diabolical na-emekpa ndị na-enweghị akara nke Chineke n'egedege ihu ha ahụ;
- 2) Mkpughe 11:1-3 , bụ ebe e nọchiri anya anụ ọhịa ka o si n'abis ahụ pụta ibuso ndị àmà Chineke abụọ agha ma gbuo ha;
- 3) Mkpughe 20:1-10 , bụ ebe e nọchiri anya Setan dị ka a tūrụ ya mkpọrọ ruo otu puku afọ n'ime abis, ka o wee ghara inwe ike ịchịkọta mba nile maka mwakpo zuru ụwa ọnwụ nke ibibi ndị nsọ nke Chineke ruo mgbe otu puku afọ ahụ ga-agwụ. Na n'akụkọ ikpeazụ, a na-adọta ọdịiche dị n'etiti "abis" na "ọdọ ọkụ na brimstone" - ebe ikpeazụ nke mmekpa ahụ na-adighị agwụ agwụ nke ndị ajọ omume. Nke a dị iche na Hedis, nke a ga-ewepụ n'oge ikpe ikpeazụ na nke izugbe. (Mkpughe 20:11-15)

Ikwu: A tọhapụrụ " igurube" nke "abis" ruo otu oge maka nzube Chineke. Ọ pụkwara ịbụ eziokwu banyere "ndị mmụọ ọjọọ" ikwe ka ngosiputa nke ike Chineke kariri ike ndị mmụọ ozi, dị ka site n'aka Onyenwe anyị na ndị ozi ya na ụfọdụ ndị ọzọ.

Ma anyị nwere ihe ndị ọzọ anyị kwesiri iburu n'obi, n'ime akụkụ Akwụkwọ Nsọ ndị e degaara Ndị Kraịst bụ ndị na-ekpere arụsị na njikọ okpukpe, gụnyere "ikuku" dij ka mpaghara orụ.

Na Ndi Efesos 2:2, a na-ezo aka Setan na nkwpụta ahụ "unu jere ije dị ka usoro nke ụwa a si dị, dị ka onye isi nke ike nke ikuku nke mmụọ nsọ si dị nke na-arụ ọrụ ugbu a n'ime ụmụ nnupụisi."

Na Ndi Efesos 6: 10-12: "N'ikpeazụ, dịnụ ike n'ime Onyenwe anyị na n'ime ike nke ike ya. Chineke, ka unu wee nwee ike iguzogide aghughọ nke ekwensu. N'ihị na mgba anyị na-agba abughị megide anụ ahụ na ọbara [ọ bughị megide mmadụ, n'uzọ bụ isi ma ọ bụ nani], kama megide ndị isi, megide ndị ọchịchị, megide ndị ọchịchị ụwa nke ọchịchiri a [ọchịchiri ime mmụọ na nke omume], megide igwè ndị ajọ omume ime mmụọ n'ebe dị n'eluigwe."

N'ime Ndi Kọlọsi anyị nwere ihe ndị a: "Chineke anapụtawo anyị [ndị bụ Ndi Kraịst] n'ike nke ọchịchiri [ógbè ma ọ bụ alaeze Setan], ma sugharị anyị n'alaeze nke Okpara nke ihunanya ya [Jizos Kraịst, onye alaeze ya site n'itugharị ya bụ otu nke ihè" (lee Jọn 1:1-14; 8:12; 1 Jọn 1:5-7; 2:711, NW, NW) nke mmụọ, "bughị ọchịchiri" na nke anụ ahụ, "bughị ọchịchiri." omume)]" (1:13) - na-enweghị ihe ọ bụla na-ezo aka ma ọ bụ mgbanwe na mbara ọndụ.

Ya mere: "Lezienụ anya ka ọ ghara inwe onye ọ bụla nke na-akwata unu site na nkà ihe omuma ya na aghughọ efu ya, dị ka isi mmalite [ma ọ bụ ihe ndị dị n'ihu] nke ụwa, ọ bughikwa dị ka Kraịst: n'ihị na n'ime ya ka izuzu nile nke Chineke bi n'anụ ahụ, e mewokwa ka unu zuo ezuo n'ime ya, onye bụ isi nke ọchịchị na ike nile: . . . na-emerị ha n'ime ya (ya bụ, n'ọnwu ya n'elu obe). (2:8-10, 15)

Ikwu: Okwu a sughariri ebe a dị ka mmụọ elemental, rudiments, nwere ike iputa ukpuru isi nke ihe omuma; e jikwa ya mee ihe n'ihe ndị bụ isi mejuputara ụwa (ụwa, ikuku, ọkụ, na mmiri) bụ ndị a na-ewere mgbe ọfọdụ dị ka ike mmụọ. Ma e jikwa okwu ahụ mee ihe banyere 'ahụ eluigwe na ike ndị e chere na ha bi n'ime ha. A na-ewere na ndị a nwere mmetuta na-emetuta ihe omume ụmụ mmadụ, dị ka ndị mmadụ taa kwenyere na akara aka ma na-agụ kpakpando ha n'akwukwo akukọ kwa ubochi, na mgbe ọfọdụ na-eji ha egwu egwu."

Okwu: Okwu na-esonụ dị n'akwukwo bụ The Cambridge Bible Commentary on the New English Bible nwere nnoq ihe ija mma: "Ozokwa, a na-emesi ya ike na Jisọs bụ nani ebe bụ isi ná ndụ Ndi Kraịst. E kwesighi ina ntị akpukọ banyere ikike mbara ala na mmetuta ha nwere n'aka ụmụ mmadụ.... Akukọ ifo ma ọ bụ akukọ ifo banyere chi ndị ọgọ mmụọ na chi nwanyị ndị na-ekpere arụsị bụ nke mmadụ mere megidere Iso Uzọ Kraịst nke gbadoro ukwu n'akukọ ihe mere eme, bụ Jizos Kraịst, na n'ihe àmà na-egosi na ọ dị mkpa dị ka onye Chineke na-agwa mmadụ okwu n'ime ya, mmụọ mbụ ma ọ bụ ike ndị e chere na ha ga-ebi n'ụwa dị elu.

Ya mere, akwukwo-nsọ n'onwe ha akowaputaghị nke oma na Agba Ochie ma ọ bụ Agba Oheru gbasara ọndụ oghere nke ebe ndị a na-atule na maka anyị igbalị ime ga-adi mpako.

C. Nnweta mmụọ ojoo Ugbu a

Ụka Roman Katolik nke na-enye omenala nha anya ebe na akwukwo nsọ n'okwukwe na omume ya, kwenyere na e nwere ndị mmụọ ojoo ugbu a. Catechism ya nke Christian Doctrine, 1949, 2nd Revised Edition of the Baltimore Catechism," na-ekwuputa echiche na "ndị mmụọ ojoo [ya bụ, ndị mmụọ ojoo], ma ọ bụ mmụọ ojoo" nke akwukwo nsọ bụ "ndị mmụọ ozi ojoo," na

- (a) A na-ahapụ ndị mmụọ ojọọ mgbe ụfọdụ ịbanye n'ime ahụ mmadụ ka ha nwee ike n'ikike ya - obodo a maara dị ka ihe onwunwe diabolical; ma ọ bụ a na-ahapụ ha ka ha mekpaa mmadụ ahụ site na mpuga - steeti a maara dị ka diabolical obsession.
- (b) Chineke kwere ka ihe onwunwe na ime ihe ike pụta ihè, inye mmehie ahụhụ, iweta ndị mmehie na nchehari, ma ọ bụ nye ohere maka omume ọma.
- (b) Mgbe ekwensu na-eji aru nke onye nwere ihe kwuo ma ọ bụ mee ihe ojọọ, onye ahụ agaghị eme mmehie, ma ọ bụrụ na o kwenyeghị n'efu.
- (c) Nchụpụ bụ omume ịchụpụ ma ọ bụ na-achụpụ mmụọ ojọọ site na mmadụ, ebe ma ọ bụ ihe ha nwere ma ọ bụ nke ha nwere. Nzukọ ahụ natara n'aka Kraịst ike nke ịchụpụ mmadụ.
- (e) Onye nchụpụ bụ onye nwere ike, nke onye bishọp nyere ya, imega mmụọ ojọọ. Usoro nke onye nchụpụ bụ nke atọ n'ime obere iwu anọ nke Ụka Ọdịda Anyanwụ. Naanị site n'ikike nke bishọp ya ka a na-ahapụ onye ụkọchukwu ka o jiri ike ya na-achụpụ ndị mmụọ ojọọ."

"Akwụkwọ Nsọ e zoro aka na ya: Matiu 10:1; Ndị Efesọs 6"11. 1 Pita 5:8-9 . (Isiokwu 44, 45; peeji nke 3436)

Ụfọdụ akwụkwọ ndị Protestant na-ekwupụta nkwenye n'ime mmụọ mmụọ dị ka nke bụ eziokwu. "Haynes, na Spiritualism Vs Christianity, na-ekwu, si: 'Satan nwere mkpụrụ obi na ahụ nke ndị ikom na ndị inyom ugbu a dị nnọọ ka ọ dị mgbe ọ bụla.

Akwụkwọ Nsọ

Akụkụ Akwụkwọ Nsọ ahụ akọwaghị okwu n'ihe a na-atụle ugbu a, ma anyị nwere ike inyocha ihe ọ bụla anyị maara nke nwere ike inye aka.

- (a) Agba ochie ekwughị okwu gbasara inwe mmụọ dị otú ahụ, ọ metụtaghikwa Ozioma Jọn, nke nwere ike ọ gaghị ede ya ruo afọ iri ikpeazụ nke narị afọ mbụ nke Ndị Kraịst – nke ụfọdụ ndị chere na a malitere ikwe ka inwe mmụọ ojọọ nwee ike mgbe e mechachara agba ochie nke agba ochie wee ruo n'òtùtù kasị elu n'oge Kraịst na ndịozị ya, iji kwe ka e gosi site n'aka ha nke ike Chineke n'ebe ọchịchị Setan nọ, ọ bụ ezie na a pughị ịla n'iyi kpam kpam.

Ihe onwunwe mmụọ ojọọ ahụ ruru ọnụ ọgụgụ kasị elu wee malite ịda ada ọbuna mgbe Kraịst ka dị ndụ, nwere ike ịbụ eziokwu. N'ihia na ọ na-ekwu na agbụ "nwoke ahụ dị ike" (Setan) na "ebukoro ihe dị n'ụlọ ya" (site n'ịchụpụ ndị mmụọ ojọọ) (Matiu 12:28-29). Ma mgbe mmadụ iri asaa ndị o zipurụ n'ihu gaa n'ebe ọ ga-emesi leta, laghachiri na-añurị ọnụ na "ọbuna ndị mmụọ ojọọ na-edo onwe anyị n'okpuru anyị n'aha gi," o kwuru, si, "Ahurụ m Setan ka ọ dara dị ka àmụmà si n'eluigwe." (Luk 10:17-20)

- (b) Ọ dị ka ihe dị ịrịba ama na ike nke ịchụpụ ndị mmụọ ojọọ ekwughị dị ka otu n'ime onyinye ọrụ ebube dị n'ime akwụkwọ ozi ọ bụla e degaara ụka ma ọ bụ ndị Kraịst, n'agbanyeghị na ndịozị (na Filip) ji ya mee ihe dika ekwuru n'akwụkwọ Ọrụ Ndịozị ma kwe nkwa ma kọwaa ya na Mak 16:17-29.

(c) O ghị tọghị mma 'efu' 'nêghaghê ebe] bêêê]êê déêê déêêê bêêê ihe]êê tara yaêê déêêê bê ihe] bêla ihe] bêla n'êdé]] bêla] njide mmuo mm]] n'agbanyeghŽ na ozi ah r nke Kraist.

NKWUBIOKWU

Site n'ihe niile anyị mụtara, a na-ahụ njedebe maka onwe anyị na Ndị Efesọs 6: 10-20 na Ndị Kọlọsi 2: 8-15, nke a mụọlarị, na ihe anyị nwekwara na Ndị Kọlọsi 2: 16 - 3: 17 (na akụkụ ndị ọzọ yiri ya), na-emesi anyị obi ike na Kraịst nọ n'aka ya, ebe ọ gosipụtara ịdị elu ya n'elu Setan na ndị mmụọ ozi ya niile site n'okwukwe ha na / ma ọ bụ na-emesi anyị obi ike. ido onwe ya n'okpuru ya. Nke ahụ kwesiri ime ka Ndị Kraịst nwere onwe ha pụọ n'egwu nkwenkwe ụgha nile na ịtụ egwu ụwa ajọ mmụọ.

Ndị mmụọ ọjọọ abụghị nke Kraịst ka ọ chụpụrụ ha ma Setan ji ha mee ihe iyi mezuu uche ya.